

LOCKE, TULLY VE MÜLKİYETİN DÜZENLENİŞİ*

Jeremy WALDRON**
Çev. Hamdi BRAVO***

John Locke'un siyaset kuramında merkezi yer tutan iddia, bireysel mülkiyet haklarının toplum-öncesi bir doğa durumunda olanaklı olduğu, bunların temelini de, insanların uzlaşımının değil, söz konusu haklara sahip olabilecek olanların tek yanlı sahiplenici eylemlerinin oluşturduğudur.¹ Locke'a göre, ancak bundan sonra, bu doğal mülkiyet haklarının tasarrufunu elde etmiş bireylerin –hepsi olmasa da– büyük çoğunluğu, kendi rızalarıyla, siyasi bir toplumun –pozitif hukukunun gerekliliklerine tabi olan– birer üyesi haline gelirler. Sorun tam da buradadır: Doğa durumundan sivil topluma bu geçiş sırasında bu bireylerin doğal mülkiyet haklarına ne olur? Siyasi toplum içerisinde önceki halleriyle kalırlar mı, yoksa artık uylaşımsal yeni bakış açısına ve yeniden-dağıtıma mı tabi olurlar?

İlk bakışta, Locke ilk seçeneği tercih ediyor gibi görünür. Pekçok yerde, kişilerin siyasi topluma ‘mülkiyetini korumak için’² girdiğini vurgular (buralarda ‘mülkiyet’, ‘mülk’ü olduğu kadar ‘yaşam’ ve ‘özgürlüğü’ de içerir). Hükümetin ‘herkesin mülkiyetini, Doğa Durumunu bunca güvensiz ve zorlu kılan eksikliklere karşı koruyarak güvence altına almakla yükümlü olduğunu’³ iddia eder. Ancak, bir hükümete tabiyken güvence altına alınması gereken mülkiyet hakları (entitlements)[∇] ile doğa durumu içerisindeki uygulamalarının bunca

---

* Bu makalenin aslı 1984 yılında *Political Studies* dergisinin 32. sayısında sayfa 98-106 arasında “Locke, Tully and the Regulation of Property” adıyla yayınlanmıştır.

** 1984 yılında Edinburg Üniversitesi’nde öğretim görevliliği yapmaktayken, şu anda New York Üniversitesi’nde profesör olarak çalışmaktadır.

*** Süleyman Demirel Üniversitesi Felsefe Bölümü öğretim üyesi.

¹ J. Locke, *Two Treatises of Government*, ed. P. Laslett (Cambridge, Cambridge University Press, 1960). Bu esere ilişkin bundan sonraki bütün göndermeler inceleme ve bölüm numarasını göre yapılacaktır.

² Locke, *Two Treatises*, II, 87, 94, 123, 124, 127, 131, 137, 138, 171, 199, 201, 222, 226, 229.

³ Locke, *Two Treatises*, II, 131.

[∇] Makalenin bütününde ‘entitlement’ ve ‘right’ terimleri ‘hak’ sözcüğüyle karşılanmıştır. Bu uygulama, her iki sözcük de metin açısından çok önemli olduğu ve aslında her iki sözcükle birbirini dışlayan anlamlar amaçlandığı için, pek doğru olmamıştır. Yazar, ‘entitlement’ terimiyle, henüz toplum kurulmadan, pozitif yasalar oluşmadan önce kişilerin doğa yasası gereği sahip oldukları ‘hakları’ imlerken, ‘right’ terimiyle toplum oluştuktan sonra kişilerin pozitif hukuk gereği sahip oldukları ‘hakları’ imler. Bu anlamları verebilecek terimler,

güvensiz olduğu mülkiyet haklarının (entitlements) birebir aynı olduğunu varsaydığımız sürece, bu iddiayı nasıl anlamamız gerektiği belli değildir. *Muhafaza etme* kavramının içeriği, doğal hakların (entitlement) sivil toplum içerisinde de devamlılığını gerektirir. Aksi halde, insanlar topluma neyi korumak için girecekler ki?

Her ne kadar bu, Locke'un iddiasının en açık yorumuysa da, tartışılmaz değildir. James Tully son kitabı *A Discourse on Property: John Locke and Adversaries*'de⁴ bunu reddeder. Locke'a 'siyasi bir toplumdaki mülkiyetin o toplumun bir yaratımı olduğu'⁵ ve siyasi topluma girdiği anda 'kişinin doğa durumunda sahip olduğu her şeyin topluluğun malı haline geldiği'⁶, bundan dolayı da 'mülkiyetin dağılımının o andan itibaren uyuşmsal olduğu biçimindeki dikkate şayan çıkarımı'⁷ atfeder. Tully'nin Locke yorumuna göre, sivil topluma girmiş bir insanın, [dahil olduğu] topluluğun pozitif hukuku tarafından kendisine lütfedilen dışında hiçbir mülkiyet hakkı (entitlement) yoktur.⁸

Bunlardan hangisinin -Tully'ninki mi yoksa üstte özetlenen daha geleneksel olanın mı- doğru yorum olduğu meselesi, çağdaş siyasi kuram açısından bir önem arz etmektedir. Tully haklıysa, son zamanlarda Robert Nozick tarafından savunulan türden bir 'tahditli' ya da sınırlandırılmış hükümet kuramı⁹ için Lockeçu mülkiyet anlayışının sağlayabileceği temellerin bir sınırı vardır. Mülkiyet hakları toplumun oluşumundan sonra uyuşmsal hale gelip siyasete olan doğal önceliklerini muhafaza edemedikleri sürece, bu hakların devleti eşitleştirici uygulamalardan ya da hükümet lehine yeniden-paylaştırıcı

---

sanırım, Türkçe'de bulunmadığı için, 'entitlement' sözcüğünün karşılığı olan 'hak'ların yanına, ilgili İngilizce sözcüğü de parantez içerisinde ekledim (çevirenin notu).

⁴ J. Tully, *A Discourse on Property: John Locke and his Adversaries* (Cambridge, Cambridge University Press, 1860).

⁵ Tully, *Discourse on Property*, s. 98.

⁶ Tully, *Discourse on Property*, s. 164.

⁷ Tully, *Discourse on Property*, s. 165.

⁸ Tully, *Discourse on Property*, s. 165; bu bağlamda Tully W. Kendall'ın *John Locke and the Doctrine of Majority-rule*'unu (Urbana, University of Illinois Press, 1965; s. 104) anımsatmaktadır. Bazı başka günümüz yazarları da Locke'a dair benzer yorumları benimsemiştir: örn. K. Olivecrona'nın 'Locke's Theory of Appropriation'ında (*Philosophical Quarterly*, 24 [1974], 220-34) s. 231'e; Robert Nozick'in *Anarchy, State and Utopia*'sında (Oxford, Basil Blackwell, 1974) s. 350'ye; J. Paul'un editörlüğünde hazırlanan *Reading Nozick: Essays on Anarchy, State and Utopia* (Oxford, Basil Blackwell, 1981) içerisinde yayınlanan T. Scanlon'a ait 'Nozick on Rights, Liberty and Property' başlıklı makalenin 126. sayfasına bakınız. (Tully yakın bir zamanda bu yorumun artık 'standart anlayış' olarak kabul edildiğini iddia etti: J. Tully, 'A Reply to Waldron and Baldwin', *the Locke Newsletter*, 13 [1982], 35-46, s. 37)

⁹ Nozick, *Anarchy, State and Utopia*, çeşitli yerlerde.

müdahalelerden ‘hiçbir açık kapı bırakmamacasına’ *uzak tutabileceği* ileri sürülemez.¹⁰ Çünkü hükümet, doğa durumunda var olup mülkiyet hakları ‘diye anılan’ ne varsa hepsinin yerine, kamu yararı gereği, yeni bir haklar dizisi oluşturmaya karar verebilir; bu da bu hakların en başından itibaren gözden geçirilmeye, sınırlanmaya ve gerek duyulduğu durumlarda yeniden-dağıtılmaya açık olduğu anlamına gelir. Tully’nin anlayışına göre, mülkiyet hakları için böylesi bir dizge kurmak ne haksızlık yaratacaktır ne de [bu dizgenin] ardından gelen müdahaleler – bu haklara sahip olanlar bunları benimsediği sürece- baskıcılık olarak görülecektir.¹¹

Söylenmiş olduğu gibi, bunu ortaya koyabilmek için Tully’nin yorumunun tüm yapması gereken, Locke’un yalnızca *ipsissima verba*’sının değil, kuramının mantığının da onu bu konuma zorladığını göstermektir. Aksi halde, bu, Nozick gibi kuramcıların Locke’un bu sonuca yönelik yorumlarını onun düşüncesi içerisindeki (tipik) tutarsız bir sapma olarak reddetmesine olanak sağlayacaktır (bunlar Locke’u kuramın çağcıl yeniden-inşalarında görmezden gelinebilmektedir).¹² Başka bir ifadeyle, [bu kuramcılar] kendilerinin mülkiyete ilişkin bir doğal haklar kuramıyla, bunun öncülleriyle, mantığıyla, sonuçlarıyla ilgilendiklerini, tarihsel bir düşünürün çeşitli zamanlarda ortaya çıkmış görüşlerindeki istisnai görünümle ilgilenmediklerini iddia edebilirler. O halde bundan sonrasında, Tully’nin Locke’un *Two Treatise* metninden çıkardığını iddia ettikleriyle yetinmeyip, kendi yorumunu Locke’un siyaset kuramının genel yönelimi ve mantığıyla ilgisinde nasıl anlamlandırdığını ele almayı istiyorum.

Locke’un doğa durumunda mülkiyet haklarının (entitlements) tek taraflı olarak edinilmesinin olanağına dair iddiasını ayrıntılı olarak yeniden ortaya koymak gerekmez. Kişi doğal kaynaklara ya da bir toprak parçasına ‘emeğini karıştırarak’ diğer kimselerin ortaklaşa hakkını dışarıda bırakacak biçimde onların mülkiyetini edinebilir.¹³ Locke bu konumu için bir dizi iddiaya başvurur. En önemlilerinden biri gereksinim ilkesi üzerinde temellenir: [Bir şeyi] sahiplenmeyi meşru kılmak için tümel onay gerekseydi, bireyler varlıklarını sürdürmek için gereken

¹⁰ Nozick, *Anarchy, State and Utopia*, s. 238.

¹¹ Bu olasılıktan editörlüğünü Paul’un yaptığı *Reading Nozick* başlıklı kitap içerisinde yer alan Cheyney C. Ryan’a ait ‘Yours, Mine, and Ours: Mülkiyet Hakları ve Bireysel Özgürlük’ (s.323-43) başlıklı makale içerisinde söz edilmiştir; s. 329 ve ötesine bakınız.

¹² Krş. Nozick, *Anarchy, State and Utopia*, s. 350 n. 9: ‘... Locke, bir kişinin mülkiyetini güvence altına alıp korumak için toplumu arzu etmesinden mülkiyeti üzerinde [topluma] mutlak bir hakimiyete izin vermesine *meşru olmayan bir biçimde* geçiş yapar’ (italikler bana ait).

¹³ Locke, *Two Treatises*, II, 27 ve 32-3.

kaynakları doğadan edinemeyeceklerdi.¹⁴ Ama Locke aynı zamanda doğal haklar (entitlements) dizgesinin zaman içerisinde gereksinim ilkesine zarar vereceğini de öne sürer. Para hareketlerinin ortaya çıkışı, bazı insanlar için emekleri aracılığıyla ürünlerini tüketebilecekleri miktardan daha fazla toprağa sahip olabilmeye olanağı yarattı; bu, sahip oldukları hiçbir şeyin kullanılmadan yok olup gitmemesi gerektiğini [dile getiren] doğal ilkeyi çiğnemek demeye gelmekteydi. Doğal kaynakların etkin denetiminin küçük bir azınlığın elinde bu biçimde toplanması doğa yasasının sınırlamalarını çiğnemediği takdirde, bugün çevremizde çok daha fazlasını görmekte olduğumuz eşitsizliğe Locke'çu bir savunu üretebilmek olanaklı hale gelir.¹⁵

Locke'un doğal mülkiyet hakları (entitlements) hakkındaki düşüncesinin ana başlığı budur. İnsanlar doğa durumunu terk edip sivil topluma katıldıklarında bu hakların durumu ne olmaktadır? Tully kendi yorumu için, geleneksel görüş açısından ayakbağı oluşturacak biçimde anlaşılabilen yarım düzine parçadan yararlanır. Bu parçalar şunlardır:

1. Locke *İkinci Deneme*'nin 30. bölümünde 'İnsanoğlunun uygarlaşmış kısmının pozitif Yasaları Mülkiyeti belirleyecek biçimde yaptığını ve çoğalttığını' öne sürer.

2. 35. bölümde Locke 'parası olan ve ticaret yapan, Hükümete tabi bir Halk Kitle'si'nin olduğu her ülkede, toprağın belirli kısımlarını 'Sözleşme gereği müşterek' kılarak koruyabilmek için uzlaşım sal düzenlemeler yapılabileceğine işaret eder. Bu tür düzenlemeler yapıldığında, insanların artık söz konusu toprakların hiçbirini sahiplenme hakkı kalmaz.

3. 38. bölümde, Locke, göçebe çobanların şehirlere yerleştiklerinde 'zaman içerisinde kendilerine ait Toprakların sınırlarını rızaya dayalı olarak çizmeye, kendilerinininki ile komşularınıninki arasındaki çizgi konusunda uzlaşmaya, kendi içlerindeki Yasalar aracılığıyla aynı toplumu oluşturan bireylerin mülkiyetlerini belirlemeye başladıkları'ni öne sürer.

4. Benzer bir düşünce, hemen hemen aynı dili kullanarak, 45. bölümde de vardır. Toprak, talebe kıyasla yetersiz kalmaya başladığında, 'kimi Topluluklar kendilerine ait Memleketlerinin Sınırlarını belirlemiş, kendi içlerindeki Yasalar aracılığıyla kendi Toplularının İnsanlarına ait Mülkiyetleri düzenlemiş, böylelikle de, Sözleşme ve Anlaşmaya dayanarak Emeği ve Sanayiye başlatan Mülkiyeti yerleştirmişlerdir'. Locke benzer biçimde şöyle devam eder: 'Kimi Devletler ve Krallıklar'

¹⁴ Locke, *Two Treatises*, I, 86 ve II, 28; J. Waldron'un 'Enough and as Good Left for Others'ına (*Philosophical Quarterly*, 29 [1979], 319-28., özellikle s. 324-6 arası) da bakınız.

¹⁵ Locke, *Two Treatises*, II, 36-7 ve 46-50.

oluşturdukları ‘Birlikler’ aracılığıyla ‘pozitif anlaşmalara dayanarak kendi aralarında Dünyanın ayrı ayrı kısımlarında Mülkiyeti paylaşmaktadırlar’.

5. 50. bölümde Locke açıkça ‘Hükümetlerde mülkiyet hakkını Yasaların düzenlediğini, toprağa sahip olmanın varolan anayasalar tarafından belirlendiğini’ savunur.

6. Son olarak da, *İkinci Deneme*’nin daha ileri kısımlarında, 120. bölümde Locke, herhangi bir kimsenin kendi rızasıyla bir sivil topluma katıldığında, ‘halihazırda başka bir hükümete ait olmayan, kendisine ait olan ya da edineceği Her şeyi’, zorunlu olarak, ‘o Topluluğun rızasına tabi kılması gerektiği’ni iddia eder.

Tully’nin yorumunun kanıtları bunlardır.

Parçalar hakkında söylenebilecek ilk şey şudur. (6) dışında hepsi, Locke’un, deyim yerindeyse, *aklına gelmişken* araya soktuğu yorumlardır; bunların hepsi, içerisinde ortaya çıktıkları bölümün temel iddiasına göre ikincildir. Bu nedenle (1)’de Locke’un temel konusu, uygarlaşmış toplumlarda bile ‘daha önce müşterek olan şey üzerinde mülkiyetin başlamasına olanak veren bu temel Doğa Yasasının hala zemin oluşturduğu’dur. Burada, doğal haklara (entitlements) ilişkin düşünce kanıtlanmak yerine desteklenmeye çalışılır. Aynı biçimde (2)’deki alıntı da, Locke’un ana iddiasını ortaya koymadan önce kullandığı hazırlayıcı bir kabul yerine kullanılmıştır: Tanrı, kendi gereksinimlerini doyumak üzere emek sarf etmesi için insana emrederek ona doğal kaynakları özel ve tek yanlı bir zemin üzerinde sahiplenme yetkisi vermiştir. (3)’teki göçebe çobanlar hakkındaki konu, Locke’un “dünyanın ilk zamanlarındaki ‘heba etmeme ölçütü’nün¹⁶ işlerliğinin özel mülkiyet altına alınan doğal kaynakların miktarını sınırladığı” tezinin açıklaması olarak ortaya çıkmıştır. (4)’teki parça benzer bir noktayı açıklamak üzere tasarlanmıştır: Her ne kadar insanları toprak konusunda sözleşme ve anlaşma yoluyla mülkiyet ilişkilerini oluşturmaya zorlayan yeterli baskı varsa da, ‘yine de hala’ dünyanın çeşitli kısımlarında el değmeden bekleyen ve bu nedenle de tek yanlı sahiplenmeye açık ‘keşfedilmemiş büyük Toprak Parçaları bulunmaktadır’. Ve (5)’te alıntılanan parça tam da, asıl özü doğal bir kazanımlar dizgesi üzerine oturan bir para ekonomisinin işleyişine göndermede bulunarak maddi eşitsizliği açıklamak olan bir bölüme eklenmiştir.

Tüm bu parçaların ikincil olması olgusu, tek başına, Tully’nin bunları dayanak almasının hatalı olduğunu göstermeye yetmez. Ama bu kanıtı dayanarak Locke’a atfetmek istediği kuram, kendi deyimiyle,

¹⁶ ‘Heba etmeme ölçütü’ (*spoliation proviso*) için Locke’un *Two Treatises*, II, 31’ine bakınız.

‘dikkate şayan’dır¹⁷. Aslında Locke’un bu dikkate şayan kuramı savunduğunun düşünülebilmesi için, onun bu yorumuna birkaç nadir bulunan tümceden daha fazlasını ayırması gerekirdi. Bu parçaları daha dikkatle ele almaya başladığımızda, bağlamlarından koparılmış bu nadir bulunan kanıtlara dayanmanın tehlikeleri açık hale gelmiştir.

Locke’un bu parçalarda neyi hedeflediğini anlayabilmek için, iki tane önemli ve ilişkili ayrımı göz önünde bulundurmak gerekir. İlki, bir hükümet oluşturulduğu sırada bireyler tarafından halihazırda sahiplenilmiş olunan kaynaklar ile sahiplenilmemiş kaynaklar arasındaki ayrımdır. İkincisi, çeşitli bireylerin *mülkiyet hakları* ile çeşitli devletlerin *bölgesel olarak sahip olduğu hükmetme gücü* (territorial jurisdiction) arasındaki ayrımdır.

Locke’un doğal haklar (entitlements) hakkındaki iddiasında, hükümetlerin oluşturduğu sırada çevredeki bütün kaynakların sahiplenilmiş olduğuna işaret eden hiçbir şey bulunmamaktadır. Aksine, Locke parça (3)’te göçmen sığırtmaçların üzerinde hareket ettikleri toprağı işlemeyi (ve dolayısıyla sahiplenmeyi) gereksiz bulacağını iddia eder. Bu nedenle bunlar siyasi toplumların içine katıldıklarında, onların üzerinde gezindikleri toprakların hala ortaklaşa olduğu söylenebilir. (Yine de bu iddianın, Tully’nin Locke’a atfettiği toprağın özel olarak sahiplenilemeyeceği öğretilisine karşılık gelmediğini unutmamak gerekir¹⁸; bu, ‘ortak olarak’ ifadesini ‘zorunlu olarak’ diye okumak ve Locke’un açık biçimde çelişik olan 32. ve 33. bölümdeki iddiasını görmezden gelmek demek olacaktır.) Bu durumda, yeni-oluşmuş bir siyasi toplumun çevresindeki sahiplenilmemiş kaynakları ne yapacağı sorusunun, (bizi ilgilendiren) vatandaşları tarafından halihazırda sahiplenilmiş olan kaynakları ne yapacağı sorusundan açık bir biçimde ayrılması gerekir. Hiç şüphesiz iki soru da önemlidir, ancak görünüşe göre ikisi için aynı çözümü sunmak yeterli olmayacaktır. Çeşitli yerlerde Locke ilk soru için bir dizi yanıt ortaya atar. Bazen parça (2)’de işaret edildiği gibi, yeni siyasi toplum ‘Sözleşme aracılığıyla [ortaya çıkmış] bir genel’ oluşturabilir, böylelikle de genelin o ana kadar sahiplenilmemiş topraklara girişi pozitif hukuk aracılığıyla güvence altına alınabilir. Bazen de, tam tersine, sahiplenilmemiş kaynaklar doğal yoldan tek taraflı olarak sahiplenilmeye açık bırakılabilir (devlete de ancak bundan sonra, bunu tanımak için gereksinim duyulur). Locke okyanustaki balık, esmeramber ve av eti konusunda ne geçerliyse, en uygar ve hukuka bağlı toplumlarda da onun geçerli olduğunu iddia eder.¹⁹ Ya da, üçüncü olarak, doğal hiçbir sahibi olmayan kaynaklar, ilgilenecek ya da toplumun yararına neyin hizmet edeceği ölçüt alınarak

¹⁷ Tully, *Discourse on Property*, s. 98.

¹⁸ Tully, *Discourse on Property*, s. 99 ve 168-9.

¹⁹ Locke, *Two Treatises*, II, 30.

vatandaşlar arasında dağıtılmak üzere ‘Kamu Hakiminin yetkisi’ne bırakılır.²⁰

Bunlar, o halde, hükümetlerin halihazırdaki sahiplenilmemiş kaynaklar için başvuracakları ana usüllerdir. Bunlar, Locke’un parça (2)’de hedeflediğinin tam, parça (1), (3), (4) ve (5)’te hedeflediklerinin kısmen açıklamasıdır. Ama bunların hiçbiri bu halleriyle, hükümetin, kendisi var olmadan *önce* vatandaşlarının sahiplenmedikleri kaynaklar üzerinde uygulama yapma ya da bunları kendine göre dağıtma konusunda bir hakkı olduğu anlamına gelmez.

Mülkiyet hakları ile bölgesel olarak sahip olduğu hükmetme gücü arasındaki ikinci ayrım, ilkiyle bağlantılıdır. Yukarıda, siyasi bir toplumun ‘çevresindeki’ kaynaklar üzerinde çeşitli biçimlerde uygulamalar yapabileceği iddia edilmiştir. Ama bir siyasi toplum, her şeyden önce, insanlar arasında rızaya ve güvene dayanan siyasi ilişkilerin bir ürünüdür; bu durumda, onun bir yeri ya da *çevresi* olduğu söylenebilir mi? Başlangıcında siyasi bir toplum ancak kendi bireysel üyelerinin halihazırda sahiplenmiş olduğu toprak parçalarının birbirine eklenmesi sayesinde mekanla ilgili bir boyut kazanır. Topluma katıldıklarında, sahip oldukları şeyleri toplumun ‘iradesine teslim ederler’; bu da en azından (her ne kadar Tully bunun daha fazlasını içerdiğini düşünse de) topluluğun hükümetinin vatandaşlarının sahip olduğu toprak üzerinde bölgesel olarak sahip olduğu bir hükmetme gücü edinmesi anlamına gelir. Buna rağmen kimi toprak parçaları sahipsiz kalırsa, bu durumda *hangi hükümetin* bu toprak parçası üzerinde (yukarıda belirttiğim usüllerden birine başvurarak) uygulamada bulunmaya hakkı olduğu konusu bir sorun olarak ortaya çıkar. Locke’un parça (3) ve (4)’te çeşitli toplumlar arasındaki antlaşmalar yoluyla çözüldüğünü tasarladığı sorun, *budur*.²¹

Artık özellik itibariyle *zorunlu olarak* uyuşmsal olan toplumlar-*arası* süreçleri vatandaşların birbirleri arasındaki mülkiyet ilişkilerine bağlı olarak toplum-*içerisinde* oluşan süreçlerden açık bir biçimde ayırmak gerekir. Şurası kesin ki, Locke bu süreçlerin iki türünü de incelediğimiz parçalarda içiçe dile getirmektedir. Ama bu, onları birbirine karıştırmanın özü olamaz. Ne yazık ki Tully bu ayrımı bulanıklaştırmak istiyor. 45. bölümden (yukarıda parça 4) yaptığı şu alıntıyı, Locke’un siyasi toplum *içerisinde* mülkiyetin uyuşmsal olduğuna inandığı görüşünü desteklemek için ayıklayıp seçer: ‘Pozitif uzlaşım yoluyla, Dünyanın farklı kısım ve bölgelerinde kendileri için

²⁰ Locke, *Two Treatises*, I, 90; J. Waldron’un ‘Locke’s Account of Inheritance and Bequest’ine (*Journal of the History of Philosophy*, 19 [1981], 39-51, özellikle s. 41 ve 47-51 arası) de bakınız.

²¹ Waldron’un ‘Locke’s Account of Inheritance’ına bakınız. s. 50.

Mülkiyetler oluşturdu[lar]'.²² Ancak alıntıladığı tümcenin öznesinin (yani metne sokuşturduğu 'lar'ın göndergesinin) 'çeşitli Devletler ve Krallıklar' olduğunu, hatta belki 'çeşitli Devletler ve Krallıklar arasında oluşturulmuş Birlikler' olduğunu (tümcenin yapısı çok açık değil), ama metnin bu kısmı için kesinlikle 'aynı toplum içerisindeki bireysel vatandaşlar' olmadığını belirtmeyi unuttur. Ortaya çıkan etki, okuyucusunu alıntıladığı parçanın gücü oranında yanlış yöne sevk etmektir; bu, Locke'un sözlerini yazdıkları bağlamda anlamak gerekliliği üzerinde kuvvetle ısrar eden biri için ciddi bir yanıldır.²³

Bu ayrımlara dikkat ettiğimizde, Locke'tan Tully'nin yorumunu desteklemek üzere alıntılanmış bu altı parçadan geriye ne kalır? İlk, parça (1) ve (5)'teki sivil toplumlarda mülkiyetin sahipliğinin pozitif hukuk tarafından 'belirlendiği' iddiası kalır. İkinci olarak parça (4)'teki topluluğun pozitif hukukunun vatandaşlarının mülkiyetini 'düzenlediği' iddiası. Üçüncü olarak da, parça (3) ve (4)'teki pozitif hukukun etkisinin emeğin ve sanayinin başladığı mülkiyeti 'iskan etme' (settle) olduğu iddiası. Lockeçu hükümetin bu işlevleri, yani vatandaşları arasındaki mülkiyet ilişkilerini *belirlemek/karar vermek, düzenlemek ve iskan etmek* (settlement) hakkındaki anlayışımız, sanırım, Locke'un parça (6)'da vatandaşların sahip oldukları şeyleri topluluğun 'iradesine teslim etmeleri' gerektiğini söylerken ne kastettiğini anlamamızı sağlayacaktır.

Belirleme/karar verme kavramı belki de en düz anlamlısıdır. Bir kişinin haklarını *belirlemek (haklarına karar vermek)*, onların neler olduğunu keşfetmektir. Onları (yeniden-) yaratmak ya da (yeniden-) yapmak değil. Locke'a göre belirleme/karar verme, yargıcın asli işlevidir: 'Doğa durumunda, tüm uzlaşmazlıklar hakkında oluşturulmuş yasalara göre belirlemede bulunmak (karar vermek) yetkisine sahip, bilinen ve tarafsız bir yargıç eksiktir'.²⁴ Bu yargıç, doğa durumundaki çatışmaları, hakları *hiçlikten* türeterek değil, o durumda taraflardan hangisinin iddia ettiği haklara gerçekten sahip olduğunu saptayabilmek amacıyla oluşturulmuş yasaları (yani doğa yasasını) kullanarak çözecektir. Siyasi bir toplumun mülkiyet haklarını *belirleyecek* bir anayasaya ve pozitif hukuka sahip olduğunu öne sürmek, -hiç değilse zaten sahiplenilmiş olan kaynaklar söz konusu olduğunda- hukukun işlevinin doğa durumunda sürekli olarak ortaya çıkabilecek çatışmaların tümünü ve herkes için çözebilmek demeye geldiğini söylemekle aynı şeydir. Bu belirlemeyi yaparken, yasakoyucu, kamu yararı gibi görünen bir zemin üzerinde yeni haklar (entitlements) türetmeyecek, aksine doğal hakları (entitlement) saptamaya, bunları açık bir biçimde ifade etmeye,

²² Tully, *Discourse on Property*, s. 98.

²³ Bkz. Tully, *Discourse on Property*, s. ix-x.

²⁴ Locke, *Two Treatises*, II, 125.

bunlara etkilerini ortaya çıkarmak için bilinen cezaları bağlamaya gayret edecektir.²⁵

Mülkiyet ilişkilerinin *düzenlenmesi* Locke tarafından pek de yaratıcı bir süreç olarak tasarlanmaz. *İkinci Deneme*'deki önemli bir parçada Locke, mülkiyetin düzenlenmesi ile haczini ve yeniden-dağıtımını ayırmaya çalışırken büyük sıkıntılar çeker:

Ancak Hükümet, hangi ellere teslim edilmiş olursa olsun, daha önce göstermiş olduğum gibi, İnsanların mülkiyetlerine sahip çıkabilme ve onları koruyabilme koşulu ve amacıyla bağlanmış olduğundan, Prensler ya da Meclisler, kendilerine Tabi Olanlar arasındaki Mülkiyeti düzenleyen Yasaları yapmak için ne oranda güce sahip olurlarsa olsunlar, rızaları olmadan Tabi Olanların Mülkiyetlerinin tümünü ya da bir kısmını almalarına olanak verecek hiçbir İktidara sahip değildirler. Çünkü bu, en sonunda hepsinin mülkiyetsiz kalmasına yol açacaktır.²⁶

Aksini düşünebilmek, Locke'a göre, insanların 'topluma katılmakla [elde etmeyi] amaçladıkları şeyi topluma katılarak kaybettiklerini düşünmek zorunda kalmak'²⁷ türünden bir çelişkinin içine düşmek olacaktır.

Locke'un burada ortaya koyduğu çelişkinin, mülkiyetin yasakoyucu tarafından düzenlenmesi ile mülkiyetin yine *yasakoyucu tarafından* haciz edilmesi arasında olduğunu görmek gerekir. İlki, yasakoyma erkinin uygun bir ifa edilişidir; sonrakinin Locke *hiçbir zaman* meşru olamayacağını düşünür. Bu, Tully'nin bu parçalara ilişkin sözü edilen yorumunu anlamsız hale getirir. O bunları şöyle okumaktadır: Bir kişi topluma dahil olduğunda, edindiği mülkiyeti topluluğa teslim eder; bundan sonra topluluk, yasama süreçleri aracılığıyla, bu kaynakları genel iyi ölçütüne dayanarak yeniden-dağıtır; son olarak da, bu yeniden-dağıtılmış mal mülkün hatırına, doğa yasasına boyun eğer.²⁸ Bu, hem zorlama hem de kabul edilemez bir yorumdur. Locke'un yasakoyucusunun, doğal hukukun uylasımsal haklarla kıyaslandığında doğal haklarla ilgili *daha az sayıda* sınırlamaya tabi olduğunu iddia eder gibidir. Tully'ye göre doğal hakların (entitlements) yasakoyucunun uygun olduğunu düşündüğü biçimde yeniden-dağıtılması söz konusu olabilir; ancak uylasımsal haklar (entitlements) doğal hukukun tüm koruyuculuğuna haizdir. Bu tür bir düşünme silsilesi Tully'nin Locke okumasının sonucuysa, açıktır ki geleneksel okuma çok daha fazla tercih edilirdir.

²⁵ Locke, *Two Treatises*, II, 135.

²⁶ Locke, *Two Treatises*, II, 139.

²⁷ Locke, *Two Treatises*, II, 138.

²⁸ Tully, *Discourse on Property*, s.164-72.

İncelediğimiz parçalarda sözü edilen üçüncü işlev, mülkiyetin yasakoyucu tarafından *iskan edilmesidir*. Kabul etmek gerekir ki, ‘iskan etme’nin tatbik edildiği takdirde Tully’nin yorumunu destekleyecek bir anlamı da vardır. Bu, bir vasiyet sahibinin mülklerini istediği gibi ‘iskan etme’ gücü biçiminde kullanılan anlamıdır.²⁹ Ancak bu anlamı terim için parça (3) ve (4)’te kullanmak zor görünmektedir. Daha anlamlı bir okuma, mülkiyet haklarının (entitlements) bir dizgesinin ‘iskan’ını, ekonomik ilişkilerin sürekli ve durağan temeli olabilmesi için gerektirdiği koşulların hazırlanması olarak ele alır: kesin sınırların çizilmesi, gereksiz çatışmaları ortadan kaldıracak geniş ölçekli bir unvan dizgesi oluşturulması ve arta kalan sorunları çözmek ve hakları şiddet tehdidine karşı etkin biçimde güvence altına almak için yasama ve yürütme güçlerinin oluşturulması. Şurası kesin ki, bu tür düzenlemelerin varolan haklar ile belirli bir oranda çatışan yanları olacaktır. Doğa durumunda bir çiftçi kendisini “şu tarla” üzerinde hak sahibi olarak görebilirken şimdi, sınırları ve yeri tam olarak tanımlanmış belirli bir toprak parçası üzerinde hak sahibidir. Ancak bunlar doğal mülkiyet haklarının tümünden iptali demeye gelmez, tersine tam da etkin ve olumlu anlamda korunabilmeleri için gereken koşullara tabi olmaları anlamına gelir.

Tüm bunları aklımızda tutarak, şimdi Locke’un parça (6)’da siyasi bir topluma giren herkesin sahip olduğu şeyleri topluluğa ‘teslim etmesi’ gerektiğini öne sürerken ne kastettiğini anlamaya çalışabiliriz. Tully’nin bu parça hakkındaki yorumu şöyledir: ‘Bir insanın doğa durumunda sahip olduğu ya da kendi ulusu içerisinde edinebileceği her şey, topluluğun malı haline gelir’.³⁰ Ama Locke’ta bu okumayı destekleyecek hiçbir şey yoktur. Doğru yorum Locke tarafından birkaç satır sonra dile getirilir:

Bu nedenle aynı eylem aracılığıyla, herkes daha önce özgür olan kendi Kişisini bir Ulusa bağlar; aynı yolla, yine daha önce kendisi gibi özgür olan kendisine ait şeyleri de bağlar; böylelikle her ikisi de; Kişi ve Şeyler, Hükümete ve o Ulusun iradesine tabi hale gelir.³¹

Eğer Tully vatandaşların kendi *kişilerinin* de ‘topluluğun malı’ haline geldiğini öne sürmek niyetinde değilse, bu yorum berbattır, çünkü Locke burada kişinin ve mülkiyetinin topluluğa aynı oranda tabi olduğunu öne sürmektedir. Tabi olmanın oranı, *İnceleme*’nin bir başka yerinde yetkin biçimde ortaya konur: Hem kendi eylemleri hem de kendi mülkiyetini kullanıp bundan haz alışı sırasında vatandaşın kendi toplumunun meşru yasaları tarafından yönetilmesi gerekir. Bu yasaların

²⁹ Locke, *Two Treatises*, II, 116.

³⁰ Tully, *Discourse on Property*, s. 164.

³¹ Locke, *Two Treatises*, II, 120.

meşruiyetinin bir koşulu da, yasakoyucunun ‘insanlardan mülkiyetlerinin hiçbir parçasını onların rızası olmadan alamayacak olması’dır.³²

Bu durumda benim ulaştığım sonuç şudur: Tully’nin kitabı, Locke’un sivil toplum içerisindeki mülkiyet haklarına (entitlements) dair görüşüne ilişkin geleneksel yoruma meydan okuyabilecek hiçbir ikna edici kanıtı ortaya koyamamaktadır. Açıktır ki, incelediğimiz altı parçanın hiçbirisi işe yarar değildir; bunlar Locke’un mülkiyet kuramına dair yorumda sorunlar çıkarmaktadır. Ayıklayıcı alıntılama yoluyla ve bunları Locke’un tüm kuramı içerisindeki bağlamlarından soyutlayarak Tully bir süre mülkiyet ilişkileri söz konusu olduğunda Locke’un tamamıyla uylaşımsal olduğuna dair bir görüntü yaratmıştır. Ancak bu parçaların dikkatli bir incelemesi, kimi temel ayrımların anlaşılması ve bunların bağlamlarının kavranışıyla elele verince, Locke’un kendisine geleneksel olarak atfedilen görüşü savunmadığını öne sürmeye hizmet edecek hiçbir şey bırakmaz.

Son bir nokta. Locke’un doğal hakların (entitlements) sivil topluma geçişte varlığını sürdürdüğüne inandığını savunmak, onun mülkiyet haklarını (entitlements) sivil toplum içerisinde ‘mutlak’ ve ‘sınırlanmamış’ saydığını öne sürmek anlamına gelmez. Locke’un mülkiyet haklarının temel sınırlanışına ilişkin konumu artık çok iyi bilinmektedir: Tüm haklar, ister doğal ister uylaşımsal olsun, her zaman merhamet ilkesine ve temel gereksinimlerin taleplerine tabidir. Locke’un görüşüne göre, kesinlikle hiç kimsenin kendi gereksinimleri için ihtiyaç duymadığı kaynakları, eğer bunlar ‘varlığını sürdürebilmek için başka hiçbir çaresi olmayanları çaresizlikten’ kurtarmak için kullanılabilirlerse, elinde tutmaya –ne doğal ne de başka türlü- hakkı yoktur.³³ Ancak bu sınırlamayı ortaya koyabilmek için mülkiyet haklarını uylaşımsal kılmaya gerek yoktur. Doğal haklar bakımından da geçerli olduğu için, sivil yetkelerin meşru yollarla var olan mülkiyet haklarını koruma işlevlerini yerine getirmeye zorlanmaları, ödevlerimizden biridir. Tully’nin sivil topluma Locke’cu geçiş hakkındaki okuması, bu nedenle, Locke’cu mülkiyetin özsel bir toplumsal işlevi olduğu olgusu tarafından hiçbir biçimde desteklenmez. Bu, hükümetlere ve yasamaya önceliği olan ve onlardan bağımsız haklar barındıran bir işlev olduğu için, bir sivil toplumun oluşturulması bu işlevin ifa edilmesi gerekliliğinde bir aksamaya yol açamaz.

³² Locke, *Two Treatises*, II, 138-140.

³³ Locke, *Two Treatises*, I, 42; Waldron’un ‘Enough and as Good’una da bakılabilir, s. 326-8.